

Kunst en cultuur: ook voor de allerjongsten

‘Baby’s en peuters zijn een erg enthousiast, want onbevungen publiek’

Kunst en cultuur verrijken de leefomgeving van baby’s en peuters. Ze zijn ook een drijvende kracht voor hun ontwikkeling. Daarom is het belangrijk dat niet alleen de ouders, maar ook de opvang kunst en cultuur bij de allerjongste kinderen brengt. Daarvoor vind je inspiratie in de visietekst ‘Kunst, cultuur en de allerjongsten’.

Waarom deze visietekst ‘Kunst, cultuur en de allerjongsten’?

Ellen Hanssens (beleidsmedewerker cultuureducatie, Departement Cultuur, Jeugd en Media): ‘In de visienota leggen we uit waarom we kunst en cultuur bij alle, ook heel jonge kinderen willen brengen. Dat is de gedeelde ambitie van de VVSG, Opgroeien en het Departement Cultuur, Jeugd en Media. Theater De Spiegel gaf als pionier het goede voorbeeld. En steeds meer organisaties, zoals Compagnie sQueezz of Klankennest, en evenementen als Krokuskriebels zetten in op kunst en cultuur voor de allerjongsten, maar toch is de vraag véél groter dan het aanbod. Als je als jonge ouder met je kind naar een activiteit wilt gaan, moet je heel snel inschrijven, of anders ben je hopeloos te laat. Probleem is ook dat jonge ouders die nu al de weg vinden naar kunst en cultuur, behoren tot het cultuurminnende

publiek. Een hele groep kinderen komt pas in aanraking met kunst en cultuur als ze naar school gaan.’

Tine Rommens (beleidsmedewerker team Gezinsbeleid – Brede Leefomgeving, Opgroeien): ‘Elk kind heeft recht op cultuur. Dat staat zo in de kinderrechten. Maar in de praktijk lukt dat niet. Daarom zijn kinderopvang en de Huizen van het Kind zo belangrijk, omdat je daar een enorme diversiteit aan gezinnen bereikt. Maar in de basisvoorzieningen is er niet noodzakelijk een aanbod van cultuur. Op school wel, maar waarom zou je wachten tot kinderen naar school gaan om hen in contact te laten komen met cultuur? Soms hoor je dan: “Wat moeten we aanbieden aan baby’s en peuters van cultuur?” Terwijl ze juist zo’n enthousiast, ideaal publiek zijn, want zo onbevungen en volop op ontdekking.’

'Kunstenaars en kinderbegeleiders kunnen elkaar wederzijds inspireren'

Kennen de sectoren welzijn en cultuur elkaar voldoende?

Tine: 'Nog niet. We streven daarom naar meer lokale samenwerkingen tussen culturele actoren, zoals kunstenaars en culturele centra, en welzijn, zoals kinderopvang of de Huizen van het Kind. Zo is *PIEP! Cultuurprikkel*s voor de allerkleinsten een inspirerend praktijkvoorbeeld van sterke samenwerking binnen het lokale bestuur. Publiek heeft een traject waar cultuurorganisaties ervaringen uitwisselen en elkaar inspireren, VCOK heeft een cursusaanbod om musea kindvriendelijk te maken. De Speelbank heeft een pagina specifiek rond kunst en cultuur, net zoals VBJK. Daar merk je ook dat cultuur aanbieden niet altijd extra centen moet kosten.'

Annemie Nouwynck (stafmedewerker kinderopvang VVSG): 'Bij lokale besturen zit kinderopvang vaak onder sociale zaken, kunst en cultuur zitten onder vrije tijd, dat is historisch zo gegroeid. Begin daarom met kleine samenwerkingsprojecten, zodat cultuur en welzijn elkaar beter leren kennen. Veel kinderbegeleiders zien cultuur als iets met een grote 'C', een vreemde wereld. Laat hen voelen dat kunst helemaal niet hoogdravend is. En laat kunstenaars kennismaken met die wonderlijke wereld van de kinderopvang. En hoe klein zo'n samenwerking met een bib, museum of cultuurhuis ook begint, deel die ervaring, want zo maak je duidelijk dat het werkt. Zo prikkelen en inspireren lokale praktijken ook andere lokale besturen.'

Ellen: 'Cultuur en welzijn hebben elkaar nodig. Kinderopvang en de Huizen van het Kind hebben als opdracht om een rijke leefomgeving voor baby's en peuters te realiseren, en daar maken cultuur en kunst deel van uit. Tegelijkertijd krijgen cultuurhuizen zo ook een veel breder bereik. Als je je focust op de heel jonge kinderen, bereik je ook hun ouders, en meer bepaald die groep die niet spontaan naar een bib of naar een museum gaat. Met de context van de kinderopvang zijn ze vertrouwd. Als daar een culturele activiteit plaatsvindt, voelen ze zich welkom. Maar vooral: dan zie je pas de impact op je eigen kind als je meedoet aan zo'n activiteit. Dan merk je dat het tof

is, om daar samen met andere ouders en kinderen aan mee te doen, en zie je hoe de kinderen daarvan genieten. Dat verlaagt enorm de drempels naar cultuur.'

Wat kan de kinderopvang concreet doen?

Tine: 'Bekijk welke culturele partners er in je buurt of gemeente zijn, laat je daarbij helpen door je lokaal bestuur, bijvoorbeeld het Lokaal Loket Kinderopvang. Kijk of je kunt samenwerken met andere kinderdagverblijven, check of je naar een museum of naar de bib in je buurt op bezoek kunt gaan, of dat iemand van de bib of museum bij jou kan komen. Je kunt ook samenwerken met de kunstenaars in je gemeente of kunstopleidingen die een voorstelling of een workshop in de kinderopvang komen geven.' Dat is natuurlijk evidentier in grotere steden. Zo vinden organisaties als hetpaleis in Antwerpen, De Kopergieterij in Gent en 4Hoog erg goed aansluiting met de (multiculturele) buurt.'

Annemie: 'En als het weer kan in postcoronatijden, kom uit je kot. Denk buiten de vier muren van je opvang, gewoon al door met de buggy's eens binnen te rijden in een bib, een museum, een cultureel centrum, een academie, of bij een jonge artiest. Zo kunnen de kinderen voelen, ruiken, zien, horen wat dat betekent.'

En daar worden ook de kunstenaars beter van?

Ellen: 'Kunstenaars en cultuurcentra kunnen ook leren van de leefwereld van jonge kinderen. Musea en cultuurhuizen testen daarom hun aanbod uit in overleg met kinderopvanginitiatieven, of kunstorganisaties gaan met hun activiteiten naar de opvang en proberen die uit. Interessant daarbij is dat je merkt dat kunstenaars en publieksbemiddelaars in musea op een andere manier in interactie gaan met jonge kinderen. Ze communiceren met muziek, beweging, dans, of via een parcours in een museum zoals je dat zelf niet zou doen.'

Annemie: 'Kunstenaars vertrekken niet van een op voorhand vastgelegd resultaat, ze duwen het proces niet in een bepaalde richting. ►

'Ouders die zien hoe hun kinderen genieten van cultuur, dat verlaagt de drempels'

Ze lokken interactie uit en spelen in op de reacties van de kinderen op dat moment: wat leeft er bij de kinderen, waar zijn ze mee bezig, waardoor zijn ze geprikkeld? Als kinderbegeleider en ouder, steek je daar veel van op. Natuurlijk blijft een kunstenaar een artiest, hij heeft andere skills dan een begeleider. Maar kunstenaars en kinderbegeleiders inspireren elkaar, en dat geeft vonken.'

Ellen: 'Onderschat vooral ook de kinderen niet. Zo reageren heel jonge kinderen erg goed op heel abstracte jazz. Omdat hun oren nog niet geconditioneerd zijn, wat betekent dat ze nog niet al te zeer gewend zijn geraakt aan 'welluidende' harmonieën, snappen ze die voor volwassenen vaak "moeilijke" muziek net heel goed.'

Hoe moet je aandacht voor kunst en cultuur bepleiten in een tijd waarin kunst en cultuur, ook in nieuwe eindtermen en leerplannen in het onderwijs, klappen krijgen?

Tine: 'Dat is een breder maatschappelijk probleem. Ik ben blij dat ook kinderpsychiater Peter Adriaenssens reageerde tegen de plannen om esthetica, muzikale opvoeding en plastische opvoeding te laten opgaan in een overkoepelend vak "Maatschappelijke, economische en artistieke vorming". Hij argumenteerde terecht dat artistieke vakken vandaag meer dan ooit nodig zijn. Want daarin leer je omgaan met je emoties, creatieve oplossingen bedenken, improviseren en samenwerken, en dat zijn belangrijke vaardigheden in deze hyperflexibele tijden. Het heeft ook te maken met hoe je kijkt naar een kind. Moet je dat puur economisch vormen, zodat het opbrengt in de samenleving? Natuurlijk gooi je dan alle kunstvakken eruit. Als dat de teneur is in de samenleving, dan is het logisch dat heel wat ouders kunst en cultuur als minder belangrijk zien. Maar zelfs in de argumenten die men gebruikt pro kunst en cultuur merk je vooral de nadruk op het nut ervan. Zo zou muziek een positieve impact hebben op latere wiskundevaardigheden. Dat betekent dat je kunst en cultuur weer gaat afmeten aan het gehalte van hoe nuttig ze zijn. Terwijl de argumenten net zijn dat kunst en cultuur zonder meer verrijkend zijn voor kinderen, en hun blik verbreden, en dat bibs en musea er zijn voor iedereen.'

Is er in opleiding voldoende aandacht voor kunst en cultuur?

Tine: 'In de opleidingen Pedagogie van het Jonge Kind (PJK) is die er zeker, maar in de basisopleidingen Kinderopvang komt het thema niet aan bod. Dat is inderdaad een pijnpunt. Wat je zelf niet kent en niet ervaren hebt, kun je heel moeilijk doorgeven aan de kinderen. Daarom hoor je bijvoorbeeld nog steeds vooral de commerciële kindermuziekvarianten in de opvang. Dat mag natuurlijk, maar waarom zet je niet eens wat meer klassieke muziek op? In de permanente vorming is er ook te weinig aandacht voor, en te weinig tijd voor intervisiemomenten. Dus ook daar moeten we het thema op de agenda zetten, al is dat niet simpel, want we verwachten al zoveel van onze kinderbegeleiders.'

Ellen: 'Net om in te gaan tegen die maatschappelijke tendens, moet je met kunst en cultuur beginnen bij de allerjongsten, en bij hun ouders. Je moet de wereld waar kunst en cultuur deel van uitmaken voor hen ontsluiten. Deze visietekst is geen einddoel, biedt geen pasklare oplossingen om ambities waar te maken. Het is vooral een kader om de komende jaren aan te werken. En dan droom ik van een toekomst waarin we kunst en cultuur niet meer moeten verdedigen of verantwoordwoorden als zinvol en waardevol. Een tijd waarin het vanzelfsprekend is geworden dat kinderen, begeleiders en ouders samen cultuur kunnen beleven en ervan genieten.' <

Meer weten?

Je vindt de visietekst op vlaanderen.be/cjm/nl/cultuur-en-allergongsten

In tien stappen naar meer kunst en cultuur binnen je opvang: speelbank.be/www/PDF/Speeltip-Kunst-en-cultuur-aan-de-slag.pdf

Meer informatie, video's, de visietekst en inspirerende praktijken vind je op expoo.be/themas/cultuur-voor-de-allergongsten